

TIBBIY PUBLITSISTIK MATNLARNING TIL XUSUSIYATLARI VA ULARNING JAMIYATDAGI O'RNI

O'rolboyeva Ozodaxon Jamoliddin qizi

Toshkent davlat tibbiyot universiteti, O'zbekiston

Annotatsiya

Mazkur maqolada tibbiy mavzudagi publitsistik matnlarning til xususiyatlari, ularning ommabopligi, ta'sirchanligi va jamiyat hayotidagi o'rni yoritiladi. Shuningdek, tibbiy terminlarning qo'llanishi, ularning izohlanishi hamda publitsistik uslubda ifodalanish xususiyatlari tahlil qilinadi. Maqola o'zbek tili uslubiyati nuqtai nazaridan yoritilgan.

Kalit so'zlar: publitsistik uslub, tibbiy matn, termin, ommaboplik, ta'sirchanlik, nutq madaniyati, til xususiyatlari

Kirish

Hozirgi davrda axborot almashinuvi nihoyatda tezlashgan bo'lib, ommaviy axborot vositalari jamiyat hayotida muhim o'rin egallamoqda. Ayniqsa, tibbiyot sohasiga oid ma'lumotlarning keng ommaga yetkazilishi inson salomatligini saqlashda katta ahamiyat kasb etadi.

Tibbiy mavzudagi publitsistik matnlar nafaqat axborot berish, balki o'quvchini sog'lom turmush tarziga undash vazifasini ham bajaradi. Shu bois bunday matnlarning til xususiyatlarini o'rganish o'zbek tili uslubiyati nuqtai nazaridan muhimdir.

Asosiy qism

1. Publitsistik uslubning umumiy xususiyatlari

Publitsistik uslub – ijtimoiy hayotga oid muammolarni yoritishga xizmat qiluvchi uslubdir. U ommaviy axborot vositalarida keng qo'llaniladi va o'zining aniqligi, lo'ndaligi hamda ta'sirchanligi bilan ajralib turadi. Bu uslubning asosiy belgilariga quyidagilar kiradi: dolzarblik, ommaboplik, ta'sirchanlik, faktlarga asoslanish. Publitsistik matnlar o'quvchini nafaqat xabardor qiladi, balki uni muayyan fikrga ishonтиради.

2. Tibbiy publitsistik matnlarning o'ziga xosligi

Tibbiy mavzudagi publitsistik matnlar boshqa matnlardan mazmuni va til xususiyatlari bilan farqlanadi. Bu matnlarda ilmiylik va ommaboplik uyg'unlashadi. Ya'ni, tibbiy terminlar ishlatiladi, lekin ular o'quvchiga tushunarli bo'lishi uchun soddada tarzda izohlanadi. Masalan, "gipertoniya – qon bosimining oshishi" tarzidagi izohlar bunga misol bo'la oladi. Bunday matnlarning asosiy maqsadi – aholini kasalliklardan ogohlantirish va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishdir.

3. Tibbiy terminlarning qo'llanishi

Tibbiy publitsistik matnlarda terminlardan foydalanish muhim o‘rin tutadi. Terminlar matnning ilmiyligini ta’minlaydi. Biroq publitsistik uslubda terminlar haddan tashqari ko‘p qo‘llanilmaydi. Chunki asosiy maqsad – keng ommaga tushunarli bo‘lishdir.

Tibbiy publitsistik matnlarning yana bir muhim jihati – ularning tarbiyaviy ahamiyatga ega ekanligidir. Bunday matnlar orqali insonlarda sog‘lom turmush tarziga nisbatan ongli munosabat shakllantiriladi. Ya’ni matn nafaqat ma’lumot beradi, balki o‘quvchini muayyan xulq-atvorga undaydi. Shu sababli unda ijobiy ruh, ogohlantirish va targ‘ibot unsurlari uyg‘unlashgan holda beriladi. Masalan, zararli odatlardan voz kechish, to‘g‘ri ovqatlanish, jismoniy faollikni oshirish kabi fikrlar doimiy ravishda ilgari suriladi.

Shuningdek, tibbiy mavzudagi publitsistik maqolalarda nutq madaniyati talablariga qat’iy rioya qilinadi. So‘z tanlash aniqligi, ortiqcha takrorlardan qochish, fikrning izchilligi muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir jumla o‘z o‘rnida ishlatilishi, matn umumiy mazmuniga xizmat qilishi lozim. Bu esa o‘quvchining matnni oson qabul qilishiga yordam beradi.

Bundan tashqari, bunday matnlarda milliylik unsurlari ham aks etadi. O‘zbek tiliga xos iboralar, maqollar, hikmatli so‘zlar o‘rinli qo‘llanilganda matn yanada ta’sirchan bo‘ladi. Masalan, “Sog‘liq – eng katta boylik” kabi iboralar xalq ongida mustahkam o‘rnashgan bo‘lib, ularning qo‘llanishi matnning ta’sir kuchini oshiradi.

Zamonaviy davrda internet va ommaviy axborot vositalari orqali tarqatilayotgan tibbiy publitsistik matnlarning soni ortib bormoqda. Bu esa ularning til jihatidan to‘g‘ri va me’yoriy bo‘lishini yanada muhim qiladi. Noto‘g‘ri yoki tushunarsiz ifodalangan matnlar o‘quvchini chalg‘itishi mumkin. Shu sababli bunday maqolalar yozishda adabiy til me’yorlariga amal qilish zarur hisoblanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, tibbiy mavzudagi publitsistik matnlar o‘zbek tili uslubiyati doirasida alohida ahamiyatga ega. Ular ilmiylik va ommaboplikni uyg‘unlashtirgan holda keng ommaga xizmat qiladi. Bunday matnlarda tilning aniqligi, lo‘ndaligi, ta’sirchanligi va tushunarliliigi asosiy mezon hisoblanadi.

Shuningdek, tibbiy publitsistik maqolalar insonlarni sog‘lom turmush tarziga undaydi, ularning tibbiy savodxonligini oshiradi va jamiyat salomatligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Demak, bunday matnlarni to‘g‘ri va mazmunli yozish o‘zbek tilining rivoji va qo‘llanilish doirasini kengaytirishda muhim omillardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rasulov H., Sayfullayeva R. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. Toshkent: O‘qituvchi, 2010.
2. Mahmudov N. Nutq madaniyati asoslari. Toshkent: Universitet, 2013.
3. Jumaniyozov Q. O‘zbek tili uslubiyati. Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
4. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi materiallari.

5. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (WHO) rasmiy ma'lumotlari.
6. Avezova, A. K. (2025, May). SIMPLE MEDICAL CONVERSATIONS IN UZBEK: A GUIDE FOR BEGINNERS IN HEALTHCARE. In E-Conference platform (Vol. 1, No. 20-may, pp. 45-47).
7. Avezova, A. K. P. Q. (2024). O 'ZBEK TILI TALAFFUZ QOIDALARINI XORIJLIK TALABALARGA O 'RGATISHDA Q, G ', X, U VA SH TOVUSHLARINING AHAMIYATI. Academic research in educational sciences, (1), 407-410.